

BACHELOROPPGAVE

Verdier i barnevernet

av

Louise Nymoen

Bernevern
BA 530 201
2006

VERDIER I BARNEVERNET

Innholdsfortegnelse.

1.0 Innledning.....	1
2.0 En litteraturstudie.	2
3.0 Presentasjon av problemstillingens temaområde.	4
3.1 Bakgrunnen for problemstilling.	4
3.2 Etikk og verdier.....	5
4.0 Tre sentrale teorier i en barnevernspedagogs yrkeshverdag.	7
4.1 Tre etiske teorier.....	7
4.1.1 Pliktetikk; hvordan etterfølge regler.	7
4.1.2 Konsekvensetikk; kan en situasjon ha flere mulige utveier?	9
4.1.3 Omsorgsetikk; situasjonen før regler og verdier.	11
5.0 En analyse av sentral barnevernfaglig litteratur med vekt på verdier.	13
5.1 Etiske verdier i lovgivningen, dokumentføringen og omsorgsansvaret.....	13
5.1.1 Lov om barneverntjenester.....	14
5.1.2 Omsorgsansvar.	16
5.1.3 Dokument i barnevernarbeid.....	18
5.2 Utviklingsfremmende verdier for bruker.	20
5.2.1 Barnevernets etiske verdihierarki; vern av barnets beste.....	20
5.2.2 Spesiell omsorg.	23
5.2.3 Dokumentinnsyn.	24
6.0 Avslutning.	26

[Litteraturliste.](#)

1.0 Innledning.

”Friheten til alltid å ha et valg gir oss et meget stort ansvar, og det er et ansvar vi aldri kan løpe fra. Spesielt ikke når vi arbeider med barn og unge.” (Lingås, 1994).

I møte med barn og familier, må barnvernpedagogen ta daglige valg angående en familie eller et barns situasjon. I noen tilfeller mindre alvorlige valg enn andre, men innimellom er valgene vanskelige og avgjørelsen kan være hard. En barnevernpedagog vil alltid møte etiske utfordringer, og jeg mener derfor det er viktig for en barnevernpedagog å ha kunnskap om de sentrale verdiene i sitt arbeid, og ikke minst ha kunnskap om hvordan verdiene er relatert til bruker. Begrepet verdi kan forklares som noe som er viktig for en person eller et samfunn. Verdier ligger til grunn for hvordan vi som mennesker samhandler, og for hvordan vi betrakter hverandre og det som omgir oss. Min problemstilling er som følger;

”Hvilke etiske verdier er de mest grunnleggende i en barnevernpedagogs arbeid, og hvordan er disse viktige for en utviklingsfremmende prosess hos bruker?”

Barnevernpedagogens yrkesetikk er et omfattende temaområde, og jeg har av den grunn valgt å begrense meg til to hovedfelt; grunnleggende etiske verdier, og utviklingsfremmende verdier for bruker. Jeg tror de to kategoriene kan vise til hvordan jeg mener verdiene er grunnleggende i forhold til en utviklingsfremmende prosess hos bruker. Utgangspunktet for min analyse og tolkning er tre sentrale kilder i barnevernpedagogisk arbeid; *Lov om barneverntjenester*, *”Sveket”* av Kari Killén”, og *”Dokument i klientarbeid”* av Gurid Aga Askeland og Olav Molven. Jeg vil nå gi en innføring i hvordan jeg videre har strukturert oppgaven.

Kapittel 2.0 er en gjennomgang av hvilken undersøkelsesmetode jeg har tatt i bruk, og består av en begrunnelse for hvorfor jeg har benyttet meg av en litteraturstudie. Jeg vil også komme inn på bakgrunnen for litteraturvalg og jeg vil bedømme reliabiliteten i min analyse. I kapittel 3.0, har jeg utdypet problemstillingens temaområde. Her beskriver jeg nærmere årsaken til mitt valg av problemstilling, og jeg forklarer begrepene etikk og verdier, siden etikk er tema for oppgaven og verdier er nøkkelbegrepet i min analyse av problemstillingens temaområde. Kapittel 4.0 er en teoridel som omfatter tre etiske teorier jeg mener er sentrale for å besvare problemstillingen; pliktetikk, konsekvensetikk og omsorgsetikk. Jeg velger å trekke frem disse tre teoriene fordi jeg mener de eksplisitt belyser hvordan en

barnvernpedagog i sin yrkeshverdag har muligheten til å velge etisk perspektiv i ulike situasjoner, og med det hvordan handlingens utfall kan bli for bruker.

Kapittel 5.0 er hovedtyngden i denne oppgaven. Dette kapittel omfatter min analyse av sentral litteratur i barnevernpedagogisk arbeid. Jeg analyserer altså tre sentrale kilder i barnevernpedagogisk sammenheng. I analysen av kildene vil jeg komme frem til tre etiske verdier jeg mener er grunnleggende; *barnets beste*, *spesiell omsorg* og *dokumentinnsyn*. Disse tre vil bli diskutert grundigere som barnevernets verdihierarki. Jeg viser til hvordan jeg personlig tolker barnevernets verdihierarki og hvordan de grunnleggende verdiene er viktige for en utviklingsfremmende prosess hos bruker. De etiske teoriene vil være verktøy for diskusjonen rundt hvordan en barnevernpedagog kan forholde seg til barnevernets verdier.

I avslutningen vil jeg binde hele oppgaven sammen og fremstille et oppsummerende svar på problemstillingen. Jeg vil trekke ut hovedpoeng og vektlegge hva som gjør en bevissthet rundt verdier i barnvernpedagogisk arbeid så viktig. Det mest sentrale funnet mitt i problemstillingens besvarelse blir bevisstgjøring av de grunnleggende verdiene; *barnets beste*, *spesiell omsorg* og *dokumentinnsyn* i forhold til en utviklingsfremmende prosess hos bruker.

2.0 En litteraturstudie.

Metode er en planmessig vitenskapelig fremgangsmåte. Det vil si at metode er innsamling av informasjon, eller tydeligere forklart er metode læren om de verktøy som kan benyttes for å samle informasjon eller empiri. Empiri er data hentet fra virkeligheten, og søker å forklare en undersøkelses problemstilling (Halvorsen, 2004). Empiri vil i denne sammenheng være hvordan brukere oppnår en positiv utvikling på grunnlag av barnevernets grunnleggende verdier.

Det verktøy jeg har tatt i bruk i min undersøkelse er en ren litteraturstudie. Det vil si at jeg har tatt utgangspunkt i sentral barnvern faglig litteratur og på denne måten samlet informasjon knyttet opp til min problemstilling. Jeg har valgt å foreta en litteraturstudie på det grunnlag at jeg var interessert i å finne frem til grunnleggende etiske verdier i barnevernfaglig litteratur, og hvordan disse begrunnes som viktige for bruker. Problemstillingen min har jeg konstruert på den måten at den viser til at leseren kan forvente seg en konklusjon som omfatter et konkret temaområde, nemlig grunnleggende etiske verdier i barnevernarbeid. Til egen fordel begrenser problemstillingen også hvilke faktorer jeg ønsker å belyse; barnevernets verdihierarki og verdiens påvirkning på bruker. En presis problemstilling gjør med dette det enklere å oppnå en pålitelig undersøkelse (Halvorsen, 2004).

Jeg har basert min litteraturstudie på tre hovedprimærkilder; Lov om barneverntjenester, Det yrkesetiske grunnlagsdokument og ”Sveket” av Kari Killén. Primærlitteratur har den fordelen at det er forfatter eller teoretiker som er opphaver til litteraturteksten, og i motsetning til sekundærlitteratur er ikke faren for feiltolkning av innholdet tilstede.

Jeg velger å anse ”Sveket” som primærlitteratur på grunn av Killéns status som en anerkjent sosionom, faglitterær forfatter og forsker innenfor omsorgssvikt av barn. ”Sveket” er en teoretisk og praktisk grunnbok innenfor barnevernfaglig litteratur, og den tar for seg forståelsesgrunnlag, kontaktetablering og tverretattlig samarbeid. Jeg har valgt kilden på grunn av dens fokus på barn i omsorgssviktsituasjoner og på grunn av dens høye profil som en av de viktigste fagbøkene innen sosialt arbeid. En kritikk av dette kildevalget, kan være at jeg med utgangspunkt i denne kilden ikke ser hvordan alle barnevernsituasjoner er som beskrevet i kilden. På grunn av kildens kritikerroste pålitelighet, kan jeg selv kanskje overse mulige vinklinger på min problemstilling fordi de ikke er beskrevet i kilden.

Lov om barneverntjenester er den andre primærkilden jeg har benyttet meg av. Dette fordi jeg anser denne loven som det viktigste verktøyet i en barnevernfaglig sammenheng. Ved å analysere barnevernloven kan en utfordring være at jeg ikke ser de muligheter som faktisk ligger i loven.

Den tredje kilden jeg anser som min hovedkilde er ”Dokument i klientarbeid” av Askeland og Molven. Denne kilden er sekundærlitteratur, og omhandler beskrivelser av dokument som sosialarbeidere selv skriver og ellers kommer i kontakt med gjennom sitt arbeid. Jeg har valgt denne kilden på grunn av at barnevernpedagoger er pålagt å føre et dokumentarbeid, og på den måten møter bruker på et annet nivå. Jeg ser på kilden som pålitelig på grunn av forfatterens stillinger som førsteamanuensis ved Diakonhjemmets høyskolesenter. Olav Molven har også medforfattet juridisk faglitteratur som er pensum ved Høyskolen i Sogn og Fjordane.

De gjenstående kilder er sekundærlitteratur. Dette velger jeg å benytte meg av fordi jeg anser kildene som pålitelige siden flere av dem er pensumlitteratur ved høyskolen. Resten av mine sekundærkilder er forfattet av anerkjente personer innenfor sosialt arbeid. Siden jeg for det meste har brukt sekundærlitteratur i min litteraturstudie, er jeg bevisst på at de teoriene jeg har tatt i bruk kan være forfatterens personlige tolkninger. Når det gjelder sekundærkildene til min etiske teoristudie, er mitt valg av ikke å benytte meg av primærkilder den at teoriene er omfattende og består av flere teoretikers synspunkter. Jeg ønsket heller å få en oversikt over hovedfokus i de tre etiske teoriene.

Med utgangspunkt i kildene har, jeg kommet fram til en tilfredsstillende besvarelse på min problemstilling. Jeg mener at min empiri er valid. Det vil si at de data jeg har benyttet meg av er gyldige og relevante (Jacobsen, 2002). Jeg mener selv at jeg har begrenset meg til ett tema; etiske verdier i barnevernet, og med det klart å finne data som forklarer verdienes viktighet overfor bruker på en relevant og oversiktelig måte. På samme måte mener jeg de data jeg har funnet er reliable. Det betyr at de er pålitelige og troverdige (Jacobsen, 2002). Ved å ta i bruk barnevernfaglig litteratur, har jeg forsikret meg om at om denne litteraturstudien i stor grad kan defineres som en pålitelig undersøkelse.

Jeg anser det som viktig å avslutningsvis kommentere at min personlige interesse for feltet, kan ha hatt en påvirkning med tanke på at jeg på forhånd kanskje hadde visse antakelser eller meninger jeg ville forsøke vise bekreftet. Jeg har derfor så godt som mulig fremhevet personlige tolkninger som egne meninger gjennom hele oppgaveteksten.

3.0 Presentasjon av problemstillingens temaområde.

I Høyskolens studiehåndbok står det skrevet at målsettingen for studiet er som følger; *”Helse- og sosialfagutdanninga har som overordnet mål å utdanne reflekterte yrkesutøvere som setter mennesket i sentrum, og som kan planlegge og organisere tiltak i samarbeid med bruker og andre tjenesteytere. Studentene skal etter endt utdanning være i stand til å utføre etisk forsvarlig arbeid.”* (Studiehåndboken for HISF, 2005). Jeg vil i dette kapittelet presentere hva som ligger til grunn for valg av min problemstilling, for deretter å presentere begrepene etikk og verdi som to sentrale begrep i min analyse om barnevernets grunnleggende etiske verdier og hvordan de fungerer som utviklingsfremmende for bruker.

3.1 Bakgrunnen for problemstilling.

Med et slikt overordnet mål, som sitatet over viser til, setter høyskolen en viss standard for hva studentene skal forvente av seg selv og undervisningen, og etikken blir en viktig del av utdanningen. Min personlige mening er at det er lite fruktbart å jobbe innenfor et brukerrelatert yrke, uten i det hele tatt å evaluere sin egen posisjon som profesjonell. Jeg mener at uten selvrefleksjon kan det bli problematisk å grunnngi valg av metoder for hvordan man jobber, og skjønn som grunnlag for handlingsvalg er mest fremmende om en god begrunnelse kan hjelpe bruker til å forstå en barnevernpedagogs avgjørelse.

Det kan ikke forventes av noen at ethvert valg man gjør er veloverveid. Men som en kommende barnevernpedagog forventer jeg at metoder som tas i bruk, og at handlingsalternativ som er valgt, er godt gjennomtenkt og begrunnet. Uten forklaringer og begrunnelser kan handlinger, som direkte eller indirekte påvirker familier og enkeltindivider, resultere i at brukers troverdighet til barnevernpedagogen svekkes. Det er derfor jeg vil finne fram til hvilke etiske verdier som er grunnleggende i en barnevernpedagogs arbeid med bruker. Finnes det noen overordnede verdier, og på hvilken måte kan disse begrunnes? Og hvordan framstilles begrunnelsene som utviklingsfremmende for bruker?

Mitt mål er ikke å etablere en ny etisk teori, tvert imot; jeg vil forsøke å finne fram til den etiske tankegangen hos det norske barnevernet, og hvordan etikken bør gjennomføres overfor bruker. Og for å kunne gjennomføre en slik analyse, er det nødvendig å forklare hva begrepene etikk og verdier innebærer.

3.2 Etikk og verdier.

Etikk er læren om riktig eller galt. Begrepet etikk er med det et nøytralt begrep som tar utgangspunkt i ulike perspektiv på hvordan en handling kan begrunnes. Etikken går altså ikke ut på å vurdere hva som er godt eller ondt, men hva som er riktig og galt og hvordan man begrunner hvorfor det er tilfelle (Lingås, 1994). Etikken består på denne måten av verdier, normer og regler vi som samfunnsborgere handler ut fra, og de fungerer som klargjøringer for valg av våre handlinger. Klargjøringene kommer til uttrykk i etikkens ulike perspektiv, og er konstruert gjennom etiske teorier (Aadland, 2001). Tre av disse vil jeg utdype i teorikapittelet om pliktetikk, konsekvensetikk og omsorgsetikk.

Ved å forklare etikk som ulike perspektiv på hvordan en handling er riktig eller gal, kan etikk sies å være en refleksjon rundt handling. Med refleksjon menes ikke bare å reflektere over handling i én spesifikk situasjon, men det betyr at etikk går ut på å reflektere over hvordan handling, generelt, kan begrunnes (Aadland, 2001). Et eksempel kan være hvordan etisk tenkning reflekterer rundt spørsmålet om hva som er riktig eller gal handling overfor mennesker som ikke klarer å ta vare på sine barn.

Gjennom etisk refleksjon på denne måten har sosialarbeidere internasjonalt og nasjonalt samarbeidet om et yrkesetisk grunnlagsdokument (2002) for å utheve og bevisstgjøre hvordan blant andre barnevernpedagoger bør ha retningslinjer om hvordan bidra til en utviklingsfremmende prosess hos bruker (Lingås, 1994). Sentralt i det yrkesetiske

grunnlagsdokumentet er verdiene. Det er verdiene i barnevernpedagogisk arbeid som er problemstillingens fokus, og jeg vil nå beskrive hva begrepet verdi omfatter.

Begrepet verdi kan defineres som ”standarder for vurdering av alternativer”. Det vil si at verdier fastlegger hva vi som mennesker ser på som viktig. Variasjonene er mange, og verdiene gir oss et inntrykk av hva en person anser som viktig i sin hverdag og i livet. Som mennesker har vi individuelle verdier, men vi har også felles verdier i et samfunn (Schiefløe, 2003).

I begrepet verdi ligger altså betydningen av hva vi som mennesker står for og hva vi ser på som verdifullt. Verdiene speiler hva vi verdsetter, hva vi jobber for og søker å ta vare på. Det kan for eksempel dreie seg om relasjonelle verdier, materielle verdier, religiøse verdier, politiske verdier og/eller estetiske verdier. Verdiene ligger til grunn for vårt syn på hva som er riktige eller gale handlingsvalg (Aadland, 2001). Et eksempel på verdier i barnevernet, kan komme til syne i hvordan barnevernet har en humanistisk tankegang. Den humanistiske tankegangen fokuserer på verdier som menneskets frihet og ansvar, og muligheten til stadig utvikling hvis endring er ønskelig (Aadland, 2001). Verdiene er på denne måten bakgrunnen for hvordan barnevernet betrakter bruker som en ressursperson med muligheten til positiv utvikling, og samtidig en person som har friheten og evnen til å ta ansvar for egne handlinger.

Den norske barneverntjenesten har med lovverket, forskriftene og det yrkesetiske grunnlagsdokumentet et verdigrunnlag som anses som et felles standpunkt for alle barnevernpedagoger. Likevel er dette verdigrunnlaget åpent for diskusjon. Jeg mener det er viktig med kontinuerlig refleksjon rundt verdiene for at barneverntjenesten ikke skal stagnere. I takt med samfunnets stadige endring, vil også brukernes behov endres og dermed deres grunnlag for hjelp og støtte til en utviklingsfremmende prosess. Noe som igjen vil føre til at det muligens kan være nye verdier som bør vektlegges. Et eksempel kan være hvordan det postmoderne samfunnet fokuserer på den individuelle friheten, og har med det et sterkere fokus på identitetsverdien enn før. Med utgangspunkt i denne uttalelsen er det jeg i min analyse ønsker å bevisstgjøre hvilke etiske verdier som er grunnleggende i en barnvernpedagogs arbeid.

Begrepet etikk er altså en refleksjon av handling. Den er delt inn i ulike perspektiv som begrunner et handlingsvalg som riktig eller galt. Verdier er begrepet som beskriver hva vi mener er viktig å kjempe for i forhold til å ha et ønske om en god kvalitet på vår tilværelse. Jeg vil nå illustrere tre etiske teorier, som jeg mener er de viktigste teoriene i den etiske

sammenhengen i en barnevernpedagogs yrkesliv. Teoriene har hver sin måte å begrunne handlingsvalg på.

4.0 Tre sentrale teorier i en barnevernspedagogs yrkeshverdag.

Fortløpende i dette kapittel vil jeg beskrive tre etiske teorier; pliktetikk, konsekvensetikk og omsorgsetikk, og hvorfor de er sentrale i en barnevernpedagogs arbeid med bruker.

Innledningsvis vil det derfor være av relevans å kort beskrive hva en etisk teori er.

Jeg vil senere i min analyse av sentral barnevernfaglig litteratur, ta i bruk de tre etiske teoriene i diskusjonen rundt de grunnleggende verdiene. Jeg vil også bruke teoriene som verktøy for å diskutere hvordan verdiene er viktig for en utviklingsfremmende prosess hos bruker.

4.1 Tre etiske teorier.

En etisk teori er en type strukturert modell som søker å reflektere rundt ulike handlingsmåter i situasjoner, og den argumenterer for hvordan og hvorfor dette er den riktige innfallsvinkelen (Aadland, 2001). Fremgangsmåten for handlingsvalg i en situasjon er forskjellig i de utvalgte teoriene beskrevet nedenfor, men utgangspunktet for de alle tre er at de forsøker å finne fram til gode metoder for å begrunne riktig eller gal handling. Etske teorier er på denne måten metoder som gjør det mulig å vurdere og begrunne ulike handlingsvalg før endelig avgjørelse, og gjennom en slik refleksjon finne fram til hvordan situasjoner kan ha forskjellige handlingsalternativ ut fra hvilke perspektiv barnevernpedagogen velger å la seg veilede av.

4.1.1 Pliktetikk; hvordan etterfølge regler.

Den første sentrale teorien jeg vil forklare, er pliktetikken. Dette er ett av flere perspektiv innenfor etikken, og det viser til refleksjon om hvordan handling begrunnes som riktig eller gal ved at man forplikter seg til å følge visse gitte normer og regler for utføring av handling. For eksempel er en barnevernpedagog pliktet til å veilede bruker i kontakt med barnevernet, jf forvaltningsloven § 11. Jeg mener derfor pliktetikken er viktig i en barnevernfaglig sammenheng på grunn av lover og forskrifters reguleringer om hva en barnevernpedagog er forpliktet til å gjøre. Teorien kan forklares nærmere ved å gjengi Kants pliktetiske teori.

Kant så menneske som innehaver av evnen til en god vilje, noe han forklarer med å vise til at om menneske lar seg styre av fornuften, vil viljen være god. For han var den gode viljen en praktisk fornuft. Det vil si at han så menneske som innehaver av evnen til å innse hvilke handlinger som er i samsvar med visse normer og regler (Svare, 1997). En barnevernpedagog vil for eksempel ha evnen til å innse at det er riktig å handle etter normen; du skal hjelpe alle barn. Ifølge Kant skal en handle ut ifra sin egen overbevisning om hva som er riktig. Å følge sosiale normer og regler, uten å frivillig velge dem på grunnlag av sin overbevisning om at de er de rette, er ikke å handle etter pliktetiske prinsipper. Følger man normer og regler bare for å unngå sanksjoner eller straff tenker man konsekvens. Pliktetikken krever at man står for de handlingsregler (maksimer) man har, og at man handler kun ut ifra dem (Aadland, 2001).

En barnevernpedagog har ansvar for å etterfølge barns rettigheter gitt av lovverket. Som det står i Lov om barnevernstjenester (bvl.) § 6-7, første ledd, plikter en barnevernpedagog etter Forvaltningsloven (fvl.) å hindre at andre får adgang eller kjennskap til opplysninger om bruker og/eller saksgang. Jeg mener de fleste barnevernpedagoger er overbevist om denne pliktens innholdsmateriale, og følger dermed en pliktetisk tankegang. Det er ingen etisk verdi som ligger til grunn for dette handlingsvalget om å overholde taushetsplikten. Regelen er i seg selv eneste årsak. Jeg tror at en av grunnene til barnvernpedagogenes overbevisning om taushetsplikten er hvordan plikten ivaretar brukers integritet.

For å handle pliktetisk må man ha gode motiv for hvorfor man velger å etterfølge en bestemt norm og/eller regel. Kant mener nemlig at ethvert menneske har en grunnleggende verdighet og en frihet som ikke skal krenkes, og derfor skal menneske aldri betraktes som et middel, men som et mål i seg selv. Regelen må med dette være mulig å gjøre til et universelt krav. Gjelder den for én, så gjelder den for alle i alle situasjoner. En slik regel må ha andre sitt ve og vel som mål, og regelen vil være villet gjennom fornuften (Svare, 1997). Kant bruker det kategoriske imperativ som et sentralt begrep i sin pliktetiske teori; *”du skal bare handle etter en handlingsteori (maksime) som er slik at du samtidig kan ville at den blir gjort til en allmenn lov”* (Henriksen og Vetlesen, 2001s.148). Begrepet kategorisk imperativ kommer av kategorisk, som betyr uten unntak. Imperativ betyr påbud eller befaling. Med andre ord er de moralske reglene overordnende og de eneste faktorer som er utslagsgivende for en handling (Svare, 1997). For at en barnevernpedagog skal etterfølge en pliktetisk tankegang i forhold til taushetsplikten, er det altså ikke bare nødvendig at hun har internalisert regelens betydning, og er overbevist om hvordan den er viktig for vern av brukers integritet, og på den måten hans

utviklingsfremmende prosess. Pliktetikken stiller også krav til at barnevernpedagogen mener taushetsplikten kan bli omgjort til en allmenn lov; en universell lov. Det vil si at barnevernpedagogen vil at taushetsplikten skal gjelde uansett situasjon.

Med det strenge kravet om at en må ville at regelen skal bli en allmenn lov, er pliktetikken etter min mening, og etter kritikere sin mening, i realiteten veldig vanskelig å etterfølge. Taushetsplikten er gjennom barnevernloven regulert slik at enhver offentlig myndighet skal uten hinder av taushetsplikten gi opplysninger til barnevernet når det er grunn til å tro at et barn eller en ungdom befinner seg i en vanskelig livssituasjon, jf. § 6-4 andre ledd. Med denne unntaksregelen blir ikke den allmenn lov lenger gyldig. Eller det kan sies at det blir en kollisjon mellom to plikter. Noen situasjoner vil være så komplekse at det kanskje ikke lenger er tilstrekkelig eller mulig å etterfølge plikten på grunnlag av egen overbevisning om det eneste riktige i form av en allmenn lov. Jeg vil nå forklare konsekvensetikk som den andre etiske teorien jeg mener er sentral, og hvordan den søker å begrunne handlingsvalg på en annen måte enn pliktetikken.

4.1.2 Konsekvensetikk; kan en situasjon ha flere mulige utveier?

Sammenlignet med pliktetikken er konsekvensetikken variabel i forhold til hva som blir ansett som riktig handling. Konsekvensetikken kan både ses på som en utilitaristisk tankegang og den kan ses på som en formålsfokusert tankegang. En utilitaristisk tankegang betyr at handlingsvalg gyldiggjøres med det som er til lyst og nytte for flest mulig. En formålsfokusert tankegang betyr at det er formålet i seg selv som er avgjørende for handlingsvalg (Eide og Skorstad, 2005). Utilitarisme og formålstenkning er etter min mening likestilt i barnevernfaglig arbeid, og jeg vil derfor forklare disse to retningene som én, siden det ikke er den store forskjellen mellom dem.

I en barnevernpedagogisk sammenheng, vil det være utallige situasjoner det kan være vanskelig å finne en riktig løsning på. Med den utilitaristiske konsekvenstenkningen ser jeg en mulighet til å finne fram til gode handlinger og tiltak der den pliktetikken ikke strekker til. For eksempel kan konsekvensetikken være sentral når taushetsplikten ikke lenger ses på som den rette, og målet om at et barn skal få den omsorgen det trenger, begrunner handlingsvalg som gjør barnets hjemmesituasjon kjent for barnevernet. På denne måten er en konsekvensetiker ikke opptatt av å etterfølge faste normer og regler i en gitt situasjon. Det er målet for handlingen som er det avgjørende for valg av handlingsalternativ (Aadland, 2001).

For å kunne ta et valg om hva som er det beste handlingsalternativet, er det innenfor konsekvensetikken viktig å evaluere de ulike mulighetene for så å finne ut hvilket som er det best egnede for flest mulig. Konsekvensetikken fokuserer på målet med handlingen, ikke på en plikt som passer situasjonen. Samtidig er det viktig å tenke over hvilke verdier som bør legges til grunn for handlingen. Verdier som brukers veiledningsrett og krav på respekt, kan være eksempler på verdier som er viktige i en avgjørelse av et handlingsvalg (Lingås, 1994). I en gitt situasjon skal enhver valgt handling føre til mest lykke og nytte for flest mulig. I det daglige arbeidet med bruker er barnevernpedagogen opptatt av nettopp dette. Samtidig vil den etiske verdien trygghet være viktig i verdihierarkiet, noe som kan føre til etiske utfordringer i avgjørelser om hva som er barnets beste. Målet for handlingen blir det viktige, og handlingen viss konsekvens oppnår målet, er det riktige handlingsalternativet. Derfor er det nødvendig med en form for alternativmodell (Eide og Skorstad, 2005).

Modellen innehar tre stadier hvor spørsmål rundt situasjonen blir forsøkt besvart. Det første stadiet vil være å få et overblikk over situasjonen. Hva er det som står på spill? Hvem er de involverte, og hvilken tilknytning har de til hverandre? Deretter blir alle mulige handlingsalternativ listet opp. Hva kan faktisk bli gjort i denne situasjonen? I en hverdagslig situasjonssammenheng vil det være umulig å liste opp alle mulige alternativ, og kanskje heller ikke en nødvendighet. I det andre stadiet listes alle følgene av handlingsalternativene opp. Konsekvensene vil være sannsynligheter, men evalueres som faktiske mål. Det blir til sist i det tredje stadiet avgjørende hvilken av disse konsekvensene som er mest ønskelig og til størst lykke for flest, og hvilken av disse som støtter opp under sentrale verdier og normer. Handlingsalternativ velges og utføres i praksis (Aadland, 2001).

En spesiell kritikk rettet mot konsekvensetikkens måte å begrunne riktig handling på, er hvordan målet for handlingen helliger middelet (Aadland, 2001). For en barnevernpedagog kan det bety at det å vektlegge verdier for handling, og å velge det handlingsalternativet som har ønsket konsekvens, godkjenner at handlingen ikke er rett bare konsekvensen er riktig. Det betyr at formålet med handlingen kan ha konsekvenser som bruker ikke anser som den beste løsning, mens barnevernpedagogen gjør det. Det å ta et barn ut av hjemmet og frata foreldrene omsorgsretten, vil være en handling barnevernpedagogen vurderer som riktig; konsekvensen er basert på verdien om barnets rett til spesiell omsorg, og målet er at barnet skal få den omsorgen det har behov for. For foreldrene vil handlingsalternativet kanskje være galt; de føler seg maktesløse og nedverdige. Som brukere er målet foreløpig ikke positivt for foreldrene, mens for barnet som bruker kan dette være

positivt på lang sikt. Situasjonen viser hvordan et langsiktig mål om en utviklingsfremmende prosess hos barnet, helliger handlingen som fratrar foreldrene omsorgsretten.

Mens en pliktetiker følger universelle lover, og en konsekvensetiker legger vekt på målet med handlingen vil en omsorgsetiker legge vekt på det relasjonelle aspektet ved situasjonen. Jeg vil nå forklare den tredje og siste etiske teorien jeg ser på som sentral i forhold til problemstillingen; nemlig omsorgsetikk.

4.1.3 Omsorgsetikk; situasjonen før regler og verdier.

Omsorgsetikken konsentrerer seg om relasjonen mellom mennesker, og hvordan handling utspiller seg på grunnlag av ansvar, tillit og empati med den andre i relasjonen (Aadland, 2001). Som barnevernpedagog er det etter min mening viktig å opparbeide seg en forståelse av denne etiske teorien. En barnevernpedagog arbeider tett med mennesker, både brukere og kollegaer, og må derfor være i stand til å kunne samarbeide og stole på andre.

I etikken blir omsorgsetikken sett på som en av de viktigste etiske teoriene innenfor sosialt arbeid, og blir referert til som både nærhetsetikk og relasjonsetikk (Henriksen og Vetlesen, 2001). Mellom kulturer finnes variasjoner av hvordan eller hva det vil si å hjelpe et annet menneske. På et sosialt plan er vi alle i samspill med hverandre og psykologisk har vi en kognitiv og følelsesmessig forståelse av hva det vil si å hjelpe, individuelt som kollektivt. I denne sammenheng kommer begrepet omsorg av troen på en hjelpeimpuls hos menneske (Eide og Skorstad, 2005).

Knud Ejler Løgstrup er en av de fremste omsorgsetikerne, og han kommenterer hvordan regler og verdier, som de sentrale faktorene i plikt- og konsekvensetikken, stadig vil variere mellom kulturer og med tidsperspektiv. Løgstrup beskriver hvordan han ser på regler og verdier som kulturavhengige, og hans omsorgsetikk søker noe som er i forkant av disse, noe som eksisterer uavhengig av kulturelle perspektiv (Eide og Skorstad, 2005).

Barnevernpedagogens spontane handling med å trøste en mor når hun gråter fordi hun er redd hun ikke skal klare å opparbeide et godt samspill med sin ettårige sønn, kan være et eksempel. I sin yrkesaktive hverdag vil barnevernpedagogen nemlig være i jevnlig kontakt med bruker, og jeg vil påstå at den relasjonelle tilknytningen i miljøterapeutisk eller sakssammenheng er avgjørende for hvor godt utslag et handlingsvalg vil ha for bruker.

Løgstrup vektlegger selvutilstrekkeligheten hos mennesket. I dette begrepet ligger betydningen av menneskets avhengighet av andre for å overleve. Innflettet i

selvutlitenhet er forståelsen av interdependens, hvilket betyr at vi som mennesker lever i gjensidig avhengighet av hverandre (Eide og Skorstad, 2005).

En kan forestille seg hvordan omsorgetikken er tilstede i en situasjon hvor en far, av eget initiativ, oppsøker kommunens barnevernkontor. Han forteller kanskje om sin bekymring overfor sine to barn på 13 og 17 år, som han mener allerede i form av rusmisbruk, har tatt skade av hans alkoholproblem og morens arbeidsledighet. Det er mange spørsmål barnevernpedagogen her sannsynligvis vil ønske svar på, men det vil kanskje først og fremst være prioritert å ta vare på situasjonen og den tillitserklæringen faren gir uttrykk for. Jeg mener at barnevernpedagogen ved å imøtekomme faren, vektlegger empati og respekt for bruker som utgangspunkt for en utviklingsfremmende prosess hos faren. I relasjonen mellom mennesker ligger det altså et behov og en automatikk i hvordan det ikke er uunngåelig å delta i interaksjon i en eller annen form. I enhver situasjon hvor vi møter andre skjer det som, for å bruke Løgstrups begrep, blir betraktet som et vågestykke. Det handler om en tillitserklæring (Eide og Skorstad, 2005). Det å tørre å gjøre seg sårbar for en annen, og å overgi litt av ansvaret for sin egen situasjon til denne, er for noen i en barnevernsakssammenheng et stort skritt å ta.

Vågestykket kan være et like stort steg for barnevernpedagog som for bruker. Barnevernpedagogen bør i relasjon med bruker vise at hun ser ham, og at hun har tillit til ham som den personen han er. Tillitserklæringen er i prinsippet gjensidig, noe som betyr at begge parter skal tilse at tilliten ikke blir misbrukt. Med enkle ord dreier omsorgetikken seg om å ta vare på den andre som befinner seg i den samme situasjonen, regler og verdier satt til side; situasjonen er her og nå, og det er i dette øyeblikket vi som individer opplever å gi litt eller mye av oss selv, og det er enhvers funksjon å imøtekomme den andre med omtanke og respekt. Løgstrup omtaler selv hvordan det ikke finnes noen mellomting i denne forståelsen av etikken. Han mener at man enten handler riktig, eller så gjør man det ikke. Muligheten til å opptre moralsk eller umoralsk vil i en situasjon alltid være knyttet opp til relasjonen mellom de involverte (Eide og Skorstad, 2005).

Kritikere mener omsorgetikken ikke er tilstrekkelig i enhver situasjon. Det er ikke alltid det å være tilstede for bruker er riktig. I noen situasjoner bør handlingsvalg basert på plikter eller målsetting være avgjørende, hvis bruker skal ha muligheten til en positiv utvikling. I tillegg har omsorgetikken kanskje for mye fokus på de nærmeste. De brukerne som er i en nær relasjon med barnevernpedagogen, vil kanskje få et større utbytte av sin situasjon enn en annen bruker som ikke har oppnådd den samme nære relasjon til barnevernpedagogen (Aadland, 2001).

Jeg har nå beskrevet tre etiske perspektiv på hvordan man kan begrunne et handlingsvalg. En pliktetiker handler etter regler som kan gjøres til en allmenn lov, konsekvensetikerer begrunner handling ut fra verdier og målsetting, mens omsorgsetikerer handler ut fra en hjelpeimpuls og gjennom å våge å stole på andre. Jeg vil nå med de etiske teoriene som verktøy, belyse min problemstilling gjennom en analyse av sentral barnevernfaglig litteratur.

5.0 En analyse av sentral barnevernfaglig litteratur med vekt på verdier.

Målsettingen med barnevernpedagogenes yrkesetiske grunnlagsdokument, er blant annet å styrke etisk bevissthet og handling blant sosialarbeidere og å gi bruker innsyn i disse profesjonenes etiske grunnlag. Retningslinjene skal også bidra til å sette kritisk søkelys på sosial- og helsetjenesten (Yrkesetiske grunnlagsdokument, rev.2002).

Mitt mål med analysen blir med bakgrunn i dette å diskutere hvordan verdier er viktig for bruker i en barnevernpedagogisk sammenheng. Fokuset for analysen vil være hvordan de etiske teoriene plikt-, konsekvens- og omsorgsetikk danner et utgangspunkt for forståelse av yrkeskompetanse. I delkapittel 5.1 vil jeg diskutere de grunnleggende etiske verdiene som kommer til uttrykk i Lov om barneverntjenester, ”Sveket” av Killén og ”Dokument i klientarbeid” av Askeland og Molven. Jeg mener disse kildene er tre ulike innfallsvinkler når det gjelder å forholde seg til bruker. I delkapittel 5.2 vil jeg ta for meg barnevernets verdihierarki og med det utdype de tre verdiene; *barnets beste, spesiell omsorg og dokumentinnsyn* for å vise til hvordan de grunnleggende verdiene er viktige for brukers utviklingsfremmende prosess.

5.1 Etiske verdier i lovgivningen, dokumentføringen og omsorgsansvaret.

Det yrkesetiske grunnlagsdokumentet innleder med at barnevernprofesjonens yrkesutøvelse er basert på humanistiske og demokratiske verdier. Barnevernpedagogen skal fremme respekt og likeverd, og hun skal møte brukers behov og bidra til at han får tatt i bruk sine ressurser.

Videre heter det at barnevernarbeidet skal ivareta enkeltindividet og forståelsen av menneskenes gjensidige avhengighet av hverandre for å skape livskvalitet for alle (Yrkesetiske grunnlagsdokument, rev.2002). På grunn av sitt daglige arbeidet med barn og familier, er det viktig for en barnevernpedagog å gjøre seg kjent med og bevisst på de viktigste verdiene i det barnevernfaglige arbeide. Jeg vil nå ta for meg Lov om

barneverntjenester og ”Dokument i klientarbeid” og ”Sveket” for å beskrive hvilke etiske verdier det barnvernrettede arbeidet bygger på.

5.1.1 Lov om barneverntjenester.

I min analyse av Lov om barneverntjenester vil barnevernloven være en særlov. Det betyr at de bestemmelser som står i denne loven har forrang over andre lover som er relevante i barnevernssaker (Sandberg m.fl., 2003). Jeg mener derfor det er en selvfølge at en barnevernspedagog skal gjøre seg kjent med de etiske verdiene i barnevernloven. Jeg vil i denne delen diskutere to grunnleggende verdier; *barnets beste* og *åpenhet*. Jeg vil ta for meg verdien *barnets beste* ved hjelp av konsekvensetikken og jeg vil benytte pliktetikken for å diskutere verdien *åpenhet*.

Barnvernlovens formålsparagraf er å sikre at barn og unge som lever under forhold som kan skade deres helse og utvikling, får nødvendig hjelp og omsorg til rett tid, og at barn og unge får trygge oppvekstvilkår, jf. § 1-1. Videre understreker barnevernloven hvor avgjørende det er å finne tiltak som er til barnets beste, og at voksenkontakt og kontinuitet i omsorgen er tilstede, jf. § 4-1. Dermed er den første verdien jeg mener er grunnleggende i barnevernloven, den etiske verdien *barnets beste*. Gjennom vern av *barns beste* blir barnets trygghet satt i fokus. Barn har behov for stabil voksenkontakt for å kunne utvikle seg og lære den kunnskap som er nødvendig for å fungere i samfunnet. På samme måte har barnet behov for å utvikle seg motorisk og kognitivt under trygge omgivelser (Bunkholdt og Sandbæk, 2002). Jeg tolker *barnets beste* som et behov for en trygg base for positiv utvikling.

Konsekvensetikken kan belyse *barnets beste* på en fruktbar måte. Konsekvensetikken går ut på å evaluere ulike handlingsalternativ på grunnlag av verdier og med tanke på målet med handlingen (Aadland, 2001). Formålet med handlingen vil i en barnevernssak være basert på hvordan barnet kan oppleve trygghet i sin tilværelse, og *barnets beste* vil trolig være den verdien som anses som viktigst. Konsekvensstenkning tror jeg i en barnevernssak blir sett på som riktig begrunnelse for handlingsvalg, siden det er verdien og målet som er det avgjørende for hvordan situasjonen bør løses. Ved å benytte seg av en alternativmodell kan en barnevernspedagog kartlegge hvilke konsekvenser de mulige handlingsalternativene vil ha, og det blir mulig å få et tydeligere bilde av hvilke mål som er mest ønskelige, eller til *barnets beste*.

En etisk utfordring i noen barnevernssaker, kan være hvordan en verdikonflikt kan oppstå mellom barnet, barnets foreldre og barnevernet. Det er i verdikonflikter

konsekvenstenkningen er den mest aktuelle og det viser seg at det ikke er mulig å tilfredsstille alle parter involvert i saken. I slike situasjoner må en forsøke å finne en balansegang mellom hvilke verdier som er gjeldende. (Lingås, 1994). Balansegangen må først og fremst ta hensyn til *barnets beste*; nemlig barnets trygghet i sin egen livssituasjon. Dessverre kan det i noen tilfeller kun være mulig med barnets nest beste. Og hva skjer når situasjonen er akutt og tiden ikke strekker til for en god refleksjon rundt handlingsalternativ?

Den andre verdien jeg mener er grunnleggende i barnevernloven er *åpenhet*. Barnevernloven er en direkte beskyttelse for barn og familier, og den skal verne om individenes rettssikkerhet gjennom legalitetsprinsippet, åpenhet i saksgangen og muligheten for bruker til å forutse avgjørelser som blir truffet (Molven m.fl., 2003). Jeg mener rettssikkerheten viser til hvor viktig det er for en barnevernpedagog å være bevisst på å informere bruker, og med det forstå hva det ligger i veiledningsplikten. Når ikke annet er presisert i særlov, skal barnevernloven følge veiledningsplikten regulert i forvaltningslovens § 11. Jeg tolker dermed barnvernloven som at *åpenhet* overfor bruker er en grunnleggende verdi for at bruker skal kunne stole på barnevernpedagogen, og vise seg villig til å ta imot hjelp. Det er ikke enkelt å være bruker av barnevernet når det kan virke som om det ikke er bruker selv som vet hva som er best i egen situasjon (Bunkholdt og Sandbæk, 2002). Derfor er det viktig at barnevernpedagogen er åpen overfor foreldre og barn, og veileder dem gjennom hele saken. Spesielt er dette viktig overfor barn som sikres sin rettssikkerhet gjennom barnvernloven ved at de har rett til å bli hørt som part i egen sak jf. lovens § 6-3.

Hvordan en barnevernpedagog viser *åpenhet* ved å etterfølge veiledningsplikten, kan beskrives som en pliktetisk tankegang. Pliktetikken fokuserer på at en allmenn lov skal være begrunnelse for handlingsvalg i en situasjon. Men en pliktetiker lar seg ikke i hovedsak styre av verdier (Henriksen og Vetlesen, 2001). Den allmenne loven kan da være; *du skal være åpen mot deg selv og andre*. Med en pliktetisk tankegang tror jeg barnvernpedagogen vil følge veiledningsplikten gitt av loven, fordi hun mener alle har en rett til å få informasjon om hva som foregår rundt sin egen situasjon. I sitt daglige arbeid vil barnevernpedagogen være styrt av sin egen overbevisning om at hun gjennom en pliktetisk handling søker å vise bruker respekt og integritet. Jeg tror de fleste barnevernpedagoger følger en slik tankegang, og at de med dette har gjort veiledningsplikten til en del av sine handlingsregler.

På den annen side kan det være vanskelig å etterfølge et slikt universelt krav. Mener barnevernpedagogen med sin pliktetiske overbevisning om *åpenhet* som allmenn lov, at hun i enhver sammenheng må fortelle sannheten? Hva om bruker stiller spørsmål om sin egen person hvor barnevernpedagogen helst ser at hun bør være uærlig, eller at bruker forventer

ærlig informasjon om barnevernpedagogens privatliv? Da må kanskje barnevernpedagogen støtte seg til et annet etisk perspektiv for begrunnelse for handlingsvalg. I Lov om barneverntjenester er den grunnleggende etiske verdien *barnets beste* og verdien om *åpenhet* viktige. Jeg vil nå se på hvordan barnevernpedagogen har et omsorgsansvar overfor bruker.

5.1.2 Omsorgsansvar.

Jeg har i denne delen tatt utgangspunkt i ”Sveket. Omsorgssvikt er alles ansvar” av Kari Killén. Jeg vil fokusere på to etiske verdier som er grunnleggende i forhold til en barnvernpedagogs plikt til å ta ansvar for at bruker skal få muligheten til oppnå en positiv utvikling; *spesiell omsorg* og *respekt for enkeltindividet*. Verdien *spesiell omsorg* vil diskuteres ved hjelp av en omsorgsetisk tankegang og *respekt* vil bli diskutert gjennom en pliktetisk tankegang.

I kilden presenterer Killén ulike perspektiv angående barn som opplever omsorgssvikt og deres foreldre, og hvordan det bør arbeides for positivt å endre barnets og også foreldrenes situasjon. Den første grunnleggende verdien jeg mener Killén vektlegger som viktig å ta hensyn til angående bruker er retten til *spesiell omsorg*. Killén diskuterer hvordan barn i en omsorgssviktssituasjon bør ivaretas. Med barnets beste som forutsetning, har barnevernpedagogen et ansvar for at barnet får muligheten til trygghet og kontinuitet i omsorgen. Barnet har et behov for å kjenne voksne som ikke svikter, og det har et behov for å få forklart at det ikke er årsaken til den aktuelle situasjonen (Killén, 2004).

Barnet har med andre ord rett til *spesiell omsorg*. Det kommer også direkte til uttrykk i FNs barnekonvensjons fokus på familien som den grunnleggende enhet i samfunnet, og konvensjonen fastslår at alle barn har rett til *spesiell omsorg* og hjelp slik at de fullt ut er forberedt på å leve sitt eget liv (Barnekonvensjonen, rev., 2003). I dette ligger det at familien har en enestående plass i samfunnet. Samtidig verner konvensjonen om barnets interesser, nemlig retten til hjelp når trygghet ikke er en faktor i hjemmet.

For en barnevernpedagog kan disse prinsippene allerede være en selvfølge for hva det vil si å hjelpe barn som opplever omsorgssvikt. Barnets rett til *spesiell omsorg* kan på denne måten begrunnes ut fra et omsorgsetisk perspektiv. Som forklart i teoridelen, går omsorgsetikk ut på å se mennesket som selvutilstrekkelig. Det vil si at ethvert menneske er avhengig av andre for å overleve (Eide og Skorstad, 2005). Killén (2004) framhever i sin diskusjon hvor selvutilstrekkelig et barn er. Og for at et barn skal oppleve trygge oppvekstvilkår har det behov for fysisk omsorg, beskyttelse og kjærighet (Bunkholdt, 2000).

Jeg mener en omsorgsetisk tankegang på denne måten er en intuitiv ansvarsbevissthet om å være til hjelp og gi *spesiell omsorg* til barn og familier som ikke klarer å sikre sin egen livssituasjon. Jeg mener med det at situasjonen ikke styres av universelle handlingsregler eller konsekvenstenkning, men den styres av barnevernpedagogens spontane reaksjon på at dette barnet og dets familie har behov for hjelp.

Den andre verdien jeg mener Killén fokuserer på, er *respekt for enkeltindividet*. Barnevernpedagogen skal vise *respekt* for brukers frihet, autonomi og livsverdier. Dessverre finnes det mange foreldre som ikke har realistisk innsikt i sin egen livssituasjon og hvilken påvirkning denne har på deres barn. Det er derfor viktig hvordan barnevernpedagogen respekterer og samhandler med foreldrene med det som mål å oppnå en felles forståelse av problemet ved brukers egen livssituasjon (Killén, 2004). Med å *respektere enkeltindividet* vil barnevernpedagogen så langt som mulig oppfylle brukers selvbestemmelsesrett. Derfor er Killén (2004) spesielt opptatt av at barnet ikke skal bli glemt. Er barnet modent nok til å forstå hva som foregår, skal det legges vekt på barnets uttalelse om ønsker for nåtid og framtid, jf. bvl. § 6-3. Å vise bruker respekt, tror jeg vil underbygge barnvernpedagogens støtte og tro på brukers evne til å ta ansvar for egen livssituasjon. Gjennom å fokusere på *respekt* er dermed den elementære basen for mestring og kontroll over eget liv tilstede (Yrkesetiske grunnlagsdokument, rev.2002).

Å *respektere enkeltindividet* kan forklares ut fra et pliktetisk perspektiv. En pliktetiker ser seg selv som et menneske som har evnen til å gjenkjenne hvilke regler som er riktige å etterfølge i en situasjon (Svare, 1997). Verdien *respekt for enkeltindividet* er i en pliktetisk sammenheng ikke avgjørende for handlingsvalg. Det som blir avgjørende, er regler og normer. Slik mener jeg en barnevernpedagog har evnen til å gjenkjenne denne allmenne loven; *du skal behandle deg selv og andre med respekt*. Jeg tror en barnevernpedagog er overbevist om at denne allmenne loven er riktig, og at hun ved å ha denne som en handlingsregel, ser viktigheten i å møte bruker med *respekt*. Barnevernpedagogen mener dermed det er riktig å *respektere* bruker uansett nasjonalitet, etnisitet, sosial klasse, religion, politiske oppfatning, språk, kultur, alder, funksjonshemming eller legning, jf. yrkesetiske grunnlagsdokument (rev.2002).

Lov om barneverntjenester med retningslinjer og barnevernpedagogens omsorgsansvar, er to av tre innfallsvinkler på hvordan en barnevernpedagog er i relasjon med bruker, direkte eller indirekte. Den tredje innfallsvinkelen jeg anser som sentral i det daglige arbeidet er hvordan barnevernpedagogen skal gi bruker tilgang til dokumentinnsyn.

5.1.3 Dokument i barnevernarbeid.

Jeg vil i denne delen analysere ”Dokument i klientarbeid” av Gurid Aga Askeland og Olav Molven. Jeg mener denne innfallsvinkelen er sentral i barnevernpedagogisk arbeid på grunn av kravet til barnevernpedagoger om å føre journaler (Retningslinjer, rev.2002). Jeg mener kilden fokuserer på de etiske verdiene *dokumentinnsyn* og *objektivitet*. Jeg vil diskutere *dokumentinnsyn* ved hjelp av omsorgsetikk og *objektivitet* ved hjelp av en pliktetisk tankegang.

Askeland og Molven gjennomgår hvordan dokumenter i sosialt arbeid har som formål å innhente informasjon om det som er det formulerte problemet i brukers situasjon. Den første grunnleggende verdien jeg dermed mener Askeland og Molven vektlegger, er *dokumentinnsyn*. Denne er viktig fordi en klarhet i informasjon som er av relevans for problemet, vil dermed tilrettelegge for at saken blir så godt opplyst som mulig, og at hele prosessen i større grad vil kunne foregå til minst mulig skade for involverte i saken (Askeland og Molven, 2001). Bruker har etter forvaltningsloven nemlig rett til innsyn i dokumenter som angår ham. Ikke bare er det en arkiveringsmetode for utvikling i den aktuelle saken, dokumentene er et vern av brukers rettsikkerhet. Med skriftlig informasjon, er det enklere for bruker å omformulere problemer eller synspunkter hvis de er feil oppfattet av barnevernpedagogen, og det som er skriftlig blir gjerne ansett som sant. Forkommer ikke-skriftlig informasjon er det lettere for at det blir satt spørsmålstegn ved denne informasjonen (Askeland og Molven, 2001).

Dokumentinnsyn kan diskuteres ved hjelp av en omsorgsetisk tankegang. Omsorgsetikkens kjerne er relasjonen til den en møter, og hvordan en forholder seg til den andre uavhengig av regler, verdier eller konsekvenser (Eide og Skorstad, 2005). Jeg var i høstsemesteret 2005 student ved et college i USA. I forbindelse med et av fagene, deltok jeg i et behandlingsprogram for tenåringsmødre. Programmet gikk ut på å gi tenåringsmødre hjelp til å bli selvstendige mødre, som tar gode avgjørelser angående dem selv og deres barn. En av barnevernpedagogene jeg jobbet sammen med, førte ikke journaler. Da jeg spurte henne om hun ikke var pliktet til dette, svarte hun at det var hun, men at hun husket alt om alle jentene i hodet. Slik jeg lærte henne å kjenne i hennes arbeid med jentene, forstod jeg at hun i dette tilfellet valgte å etterfølge en omsorgsetisk tankegang. For henne var relasjonen til hver enkelt jente, og hennes tilknytning til dem og deres familier, sterkere enn en pliktfølelse for hva loven påla henne å gjøre. Hun tenkte på noe mer enn regler, og tok vare på sin relasjon til jentene ved å møte de uten skriftlig dokumentasjon.

Nå er det slik at jeg tror det kan diskuteres hvor heldig denne barnevernpedagogens tankegang er i forhold til tenåringsmødrene når det kommer til spørsmålet om hvilken informasjon som er innhentet i forbindelse med hver enkeltes sak. Det er mulig jentenes saker kan svekkes på grunn av manglende skriftlig informasjon, og barnevernpedagogens hukommelse og *objektivitet* kan bli satt på prøve.

Den andre verdien Askeland og Molven fremhever, er nemlig *objektivitet*. *Objektivitet* er noe av det viktigste en barnevernpedagog bør huske på i journalføring. Ved å være seg bevisst objektivitetens betydning, vil brukers rettssikkerhet vernes på en slik måte at personlige synspunkter barnevernpedagogen måtte ha, ikke påvirker hennes måte å formulere informasjonen på. Subjektive meninger eller antakelser skal utheves som personlige bemerkninger, slik at det er klart at det her er barnevernpedagogen som tolker (Askeland og Molven, 2001). Objektiviteten skal også hjelpe til med å bygge opp under evnen til å se brukers problemsituasjon, og ikke hans personlighet eller vesen som utgangspunkt for handlingsalternativ (Eide og Skorstad, 2005).

Jeg mener pliktetikken kan gi en god refleksjon av kravet om *objektivitet*. Den pliktetiske begrunnelsen for handlingsvalg, fokuserer på hvordan en person er overbevist om at en regel er riktig, og dermed bør gjøres til en allmenn lov (Aadland, 2001). På samme måte kan kravet om objektivitet gjøres til en allmenn lov; *du skal være objektiv overfor bruker*. En barnevernpedagog kan være overbevist om at denne loven er gjeldene, og vil med det stå for at det er riktig overfor bruker å være objektiv slik at brukers situasjonsproblem blir fremstilt på en saklig og god måte. Barnevernpedagogen mener subjektivitet kan påvirke brukers sak på en negativ måte og må unngås.

På den annen side tror jeg det kan det være en etisk utfordring for barnevernpedagogen å ha denne loven som en handlingsregel. Hvordan vil det påvirke bruker at barnevernpedagogen er objektiv i den direkte relasjonen? Jeg vil påstå at det kan være vanskelig å ha en relasjon til bruker uten å være subjektiv. Det at barnvernpedagogen er bevisst på at hun skal være objektiv i det skriftlige arbeidet, vil være viktig for både henne og for bruker, men i den direkte samhandlingen vil det kanskje heller være en hindring for brukers oppfattelse av barnevernpedagogens empati og engasjement? Jeg tror det er riktig overfor bruker å være objektiv i journalføring, men i den direkte relasjonen barnevernpedagog – bruker, tør jeg si at subjektivitet kan være det mest utviklingsfremmende for bruker.

Jeg har nå sett på hvilke etiske verdier som er grunnleggende i en barnevernpedagogs arbeid, og diskutert dem ved hjelp av tre etiske teorier. I Lov om barneverntjenester mener jeg de grunnleggende etiske verdiene er vern om *barnets beste* og *åpenhet* rundt brukers sak.

Killéns (2004) ”Sveket” mener jeg fremhever verdier som *spesiell omsorg* og *respekt for enkeltindividet* som grunnleggende. Til slutt mener jeg Askeland og Molvens ”Dokument i Klientarbeid” legger vekt på verdier som *dokumentinnsyn* og *objektivitet*. Med de grunnleggende verdiene som utgangspunkt vil jeg vil nå utdype et verdihierarki jeg mener er viktig i barnevernarbeid, og hvordan dette er viktig for en utviklingsfremmende prosess hos bruker.

5.2 Utviklingsfremmende verdier for bruker.

”Helt allment kan vi si at hvordan vi betrakter den andre er avgjørende for hvordan vi vil handle overfor han.”

(Vetlesen og Nordtvedt i Eide m.fl., 2005, s.139).

Uttalelsen forteller noe om hvordan vi som mennesker forholder oss til hverandre. I vår daglige interaksjon med andre, oppfører vi oss og handler ut ifra vår oppfatning av den vi er i kontakt med. Det er nettopp derfor jeg har interesse av å utdype én etisk verdi fra hver av de tre innfallsvinklene i foregående analysedel for å diskutere hvordan disse er synlige i relasjonen barnevernpedagog – bruker og spesielt viktige i brukers utviklingsprosess.

De tre verdiene jeg tar for meg er; *barnets beste*, *spesiell omsorg* og *dokumentinnsyn*. I denne andre delen av analysen vil jeg diskutere *spesiell omsorg* og *dokumentinnsyn* sett ut fra et annet etisk perspektiv enn diskutert i første delkapittel. Ved å ta i bruk konsekvensetikk vil jeg analysere *barnets beste*, pliktetikk for å analysere barnets rett til *spesiell omsorg* og omsorgsetikk for å diskutere brukers *dokumentinnsyn*. Jeg viser til hvordan verdiene kan begrunnes som signifikante for en utviklingsfremmende prosess hos bruker, og konstruerer med det et verdihierarki jeg mener barnevernet arbeider ut fra. Jeg tror ikke det er mulig å tegne et verdihierarki uten først å fastslå at denne verdipyramiden bør være fleksibel i ulike situasjoner. Jeg ser det som nødvendig å presisere at det er min personlige tolkning som nå kommer til uttrykk.

5.2.1 Barnevernets etiske verdihierarki; vern av barnets beste.

Øverst i verdihierarkiet er den etiske verdien *barnets beste*. I analysen av Lov om barneverntjenester kom jeg fram til at *barnets beste* er lovens overordnede verdi. Verdien vil

bli diskutert med en konsekvensetisk teori, fordi jeg mener *barnets beste* kan belyses ved hjelp av en alternativmodell hvor handlingsvalg begrunnes ut fra viktige verdier og et ønskelig mål med handlingen. Dette vil særskilt være tydelig i etiske dilemma hvor uansett handlingsvalg vil være negativt for noen. For å kunne utdype diskusjonen videre, vil jeg utheve at jeg med barnets beste viser til både barn og ungdoms beste.

Hva betydningen av *barnets beste* er, vil etter min oppfatning være individuelle behov hos barnet, men barnevernloven definerer barnets beste ut fra visse kriterier; retten til god helse og en sunn utvikling, trygge oppvekstvilkår med voksenkontakt og kontinuitet i den daglige omsorgen, jf. bvl. §§ 1-1 og 4-1. *Barnets beste* skal med andre ord sikre barnet den tryggheten det har behov for.

I saker hvor det oppstår verdikonflikter mellom barneverntjenesten og bruker, er det *barnets beste* som skal veie tyngst (Sandberg m.fl., 2003). Ved å verne om barn og ungdoms beste har barnevernpedagogen et ansvar for å bidra til en utviklingsfremmende prosess hos bruker. I en barnevernssak vil det si å finne fram til tiltak som positivt vil endre brukers livssituasjon (Bunkholdt og Sandbæk, 2002). Og for i det hele tatt å kunne finne ut av hvilke tiltak som kan være hensiktsmessige for en positiv utvikling, er det nødvendig med innformasjonsinnhenting i undersøkelsesfasen. Det er nettopp da bruker er den primære informanten, og relasjonen bruker – barnevernpedagog er viktig for å oppnå et grunnlag for forståelse av brukers situasjon slik at det beste tiltak kan iverksettes (Killén, 2004). Jeg mener at det tiltak som blir vedtatt vil ha en sterkere utviklingsfremmende forutsetning dersom tiltaket er vedtatt i samarbeid mellom barn, foreldre og barnevernpedagogen.

Jeg tror konsekvenstenkning kan være et godt utgangspunkt for å diskutere hvordan en barnevernpedagog kan begrunne vedtak av tiltak. Den konsekvensetiske teorien vektlegger verdier og utilitarisme, og søker med det å utføre en handling til det beste for flest av de parter involvert i en sak (Aadland, 2001). Jeg vil forsøke å belyse *barnets beste* med et eksempel på hvordan en etisk utfordrende situasjon kan arte seg, og med det vise til hvordan verdier er viktig for en positiv utvikling hos bruker.

I en undersøkelsesfase hvor en 10 år gammel sønn betror barnevernpedagogen at han er bekymret for mors alkoholforbruk, viser sønnen tydelig at han stoler på barnevernpedagogen. Barnevernpedagogen vet far er arbeidsledig og at han selv er sterkt nedbrutt på grunn av dette. Sønnen sier han klarer seg fint, men liker ikke å se mor full og at far er så lei seg. I utgangspunktet ønsker barnevernpedagogen å finne frem til tiltak som kan være fremmende for både sønn og foreldre, med tanke på familiens verdi i seg selv, og dens

rett til å ha kontroll over eget privatliv. Med det som formål bør det kartlegges hva denne familiens problemsituasjon innebærer og hvem situasjonen direkte involverer.

Her kan den konsekvensetiske alternativmodellen være et nyttig verktøy for å finne frem til det beste tiltaksalternativet. Det vil si at barnevernpedagogen må ta tiden til bruk i undersøkelsesperioden. Første steg vil være å få et overblikk over familiens livssituasjon. Hva er det definerte problemet til denne familien, og hvordan er deres hverdag preget av dette? På grunnlag av informasjonen som blir innhentet, skal mulige handlingsalternativ listes opp. Neste steg vil da være å kartlegge de antatte konsekvensene av disse handlingsalternativene. Hva er det definerte målet for hvert av alternativene? Det tredje og siste steget vil bli å evaluere konsekvensene. Barnevernpedagogen må finne frem til hvilke verdier som er viktige å ta hensyn til i denne sammenhengen, og hvilket av målene som ser ut til å styrke barnets, og om mulig familiens livskvalitet.

En konsekvensetisk alternativmodell vil gjøre den aktuelle situasjonen oversiktlig, og dermed vil det være enklere å komme fram til et godt tiltak (Eide og Skorstad, 2005). Samtidig kan det være vanskelig å vite hvilke verdier som er de viktigste, og det er ikke alltid samarbeid resulterer i enighet. I noen tilfeller oppstår det en verdikonflikt mellom barnevernpedagogen og bruker. Er denne verdikonflikten så alvorlig at verdiene strider sterkt i mot hverandre, blir det tydelig at barnevernpedagogen står overfor et etisk dilemma (Lingås, 1994). Barnevernpedagogen vil trolig stå overfor en situasjon hvor paternalisme går foran brukers autonomi, og må vurdere hva som på lang sikt vil være *barnets beste*.

Gjennom en grundig undersøkelse skal barnevernpedagogen bidra til å gi det enkelte barn gode levekår, jf. bvl. § 4-4 første ledd, og ved hjelp av alternativmodellen vil hun mest sannsynlig komme fram til hvordan sønnen kan få tilrettelagt for gode forutsetninger for en sunn utvikling eller kontinuitet i den daglige omsorgen. *Barnets beste* vil være viktigst av den grunn at det er det valgte handlingsalternativet som anses som det sterkeste for en utviklingsfremmende prosess for sønnen i denne familien.

Inneforstått ligger altså betydningen av barnets behov for en sunn utvikling og kontinuitet i den daglige omsorgen. I betydningen *barnets beste* ligger også barn og ungdoms rett til *spesiell omsorg*. Jeg vil nå følge opp min utdypning av barnevernets verdihierarki med å diskutere hvordan *spesiell omsorg* er viktig for brukers utviklingsfremmende prosess.

5.2.2 Spesiell omsorg.

Barnevernets verdihierarki fokuserer dernest på verdien *spesiell omsorg*. Barn og unge har rett til *spesiell omsorg*, og det er blant andre barnevernets ansvar å se til at barn i dagens samfunn lever under tilfredsstillende oppvekstsforhold som styrker deres livskvalitet (FNs barnekonvensjon, rev.2003). Jeg vil i denne delen fremheve *spesiell omsorg* som en grunnleggende verdi i barnevernets verdihierarki, og jeg vil benytte pliktetikken for å diskutere hvordan verdien kan bidra til en utviklingsfremmende prosess hos brukere. Jeg anvender dermed en annen etisk teori enn i forrige analysedel. Det gjør jeg for å vise til hvordan *spesiell omsorg* er viktig selv om omsorgs- og pliktetikken ikke handlingsbegrunner ut fra verdier, og kan da tolke *spesiell omsorg* som en regel eller en hjelpeimpuls.

Spesiell omsorg er et viktig verdigrunnlag for både barn, ungdom og foreldres sikkerhet (Killén, 2004). Barnet har rett til spesiell omsorg hvis foreldrene svikter, ungdommen har rett til spesiell omsorg hvis livssituasjonen er nedbrytende, og foreldrene har en sikkerhet i at barnet deres har rett til spesiell omsorg hvis de ser at de selv eller barnet ikke har kontroll over egen livssituasjon.

Spesiell omsorg kan begrunnes som utviklingsfremmende ved hjelp av element i det vi vet om barns utvikling. Vi vet at det er sammenhenger mellom arv, miljø og omsorg, og vi vet at de tidlige barneår kan være en viktig del av den langsiktige utviklingen. Barn er under stadig utvikling, og hvordan de lærer å opptre, hvordan de betrakter seg selv, og hvordan de blir mottatt av sine nærmeste er av stor betydning. For barn som på et eller annet tidspunkt ikke opplever å vokse opp under tilfredsstillende forhold, kan risikoen for en svakere utvikling være tilstede (Bunkholdt, 2000). En svakere utvikling er i mine øyne selvfølgelig subjektiv, men visse elementære kognitive og atferdsmessige evner bør alle barn være tillært for å fungere som det mennesket det har muligheten til å bli. Og for å kunne utvikle seg til å bli et menneske som kan ta egne valg, være trygg på seg selv og sine omgivelser og leve sitt liv i frihet, er barnet avhengig av at noen er tilstede som støttespiller og at noen sørger for å gi barnet spesiell omsorg. *Spesiell omsorg* styrker med dette barn og ungdoms positive utvikling og livskvalitet (Killén, 2004).

Jeg mener en pliktetisk tankegang kan være sentral for å diskutere hvordan *spesiell omsorg* er utviklingsfremmende for brukere. I kapittelet angående omsorgsansvar, beskrev jeg hvordan spesiell omsorg kan være en intuitiv ansvarsfølelse hos barnevernpedagogen. Ansvarsfølelsen kan på den annen side være en handlingsregel barnevernpedagogen har internalisert. Pliktetikken går nemlig ut på å etterfølge sin tro på at en handlingsregel er universell (Henriksen og Vetlesen, 2001). Innenfor barnevernpedagogens yrkeshverdag kan

det nok ikke sies at noen situasjon er lik, men på ett nivå vil situasjonen alltid være den samme; alle situasjoner setter krav til at barn og ungdom har rett til *spesiell omsorg*. Siden pliktetikken ikke har verdier, men regler som utgangspunkt for handlingsvalg, kan en universell regel formuleres omtrent slik; *du skal handle slik at barn og unge får spesiell omsorg*. Jeg mener med dette at handlingsregelen i enhver barnevernpedagogisk sammenheng, uavhengig av verdiene, kan være avgjørende for situasjonens utfall. Det vil med andre ord si at i en barnevernssak vil barnevernpedagogen være overbevist om at dette er en norm eller regel, som vil være riktig i alle situasjoner hvor barn eller ungdom ikke får den spesielle omsorgen de har behov for.

En etisk utfordring i forbindelse med *spesiell omsorg* som handlingsregel, kan være når en barnevernpedagog i det yrkesetiske grunnlagsdokument (rev.2002) veiledes til å ta ansvar for at styresmaktene på makroplan får innsikt i sosiale problem som bør forbedres. Hvis lover og regler ikke endres, vil det kanskje bli vanskelig for barnevernpedagogen å følge sin handlingsregel på grunn av andre regler som vil ha forrang i den aktuelle situasjonen. Det kan for eksempel være når barnevernpedagogen tror barnet vil få den *spesielle omsorgen* det har behov for hvis det flyttes i fosterhjem, men foreldrene nekter, og det mildeste inngreps prinsipp vil være nødvendig å ta hensyn til (Sandberg, 2003). Spørsmål om skjønn er omdiskutert innenfor barnevernet, og det er fremdeles uenighet om hvor lenge det er hensiktsmessig å vente før barn tas ut av hjemmet.

Kan barnet få nødvendige *spesielle omsorg* i hjemmet, og med det også styrke foreldrenes utvikling, eller bør den daglige omsorgen overtas av barnevernet fordi det foreløpig ikke er grunnlag for å tro foreldrene kan ta ansvar? Det er ikke en enkel oppgave for en barnevernpedagog å avgjøre hvordan *spesiell omsorg* skal være en styrke for barnets utviklingsfremmende prosess. Men verdien er nødvendig for barnets positive utvikling, om den så av barnevernpedagogen vektlegges som verdi, hjelpeimpuls eller handlingsregel. Jeg vil nå fortsette med å diskutere hvordan *dokumentinnsyn* er en viktig verdi i forhold til bruker.

5.2.3 Dokumentinnsyn.

Den tredje og siste grunnleggende verdien jeg mener er en viktig del av barnevernets verdihierarki er *dokumentinnsyn*. Gjennom forvaltningsloven § 17 annet ledd, har barnevernet en informasjonsplikt overfor bruker, og videre skal bruker få innsyn i saksdokumenter etter §§ 18 og 19. Bruker har med innsynsretten en mulighet til å bli kjent med hvordan hans egen situasjon er presentert før en vedtaksavgjørelse (Retningslinjer, rev.2002). Jeg vil nå diskutere

dokumentinnsyn ved hjelp av en omsorgsetisk tankegang. Ved å gjøre dette bruker jeg et annet etisk perspektiv enn i forrige analysedel. Dette gjør jeg for å belyse hvordan *dokumentinnsyn* ikke bare kan ses på som en plikt, men også som en viktig del av den utviklingsfremmende prosessen til bruker sett ut fra en begrunnelse om *dokumentinnsyn* som en hjelpeimpuls.

Dokumentinnsyn er en del av barnevernets verdihierarki for at både foreldre og barn, som brukere, skal få et større innblikk i hvordan deres livssituasjon faktisk blir fremstilt av barnvernpedagogen (Askeland og Molven, 2001). Jeg mener at ved å ivareta verdien om brukers innsynsrett, kan brukers tillit til barnevernpedagogen styrkes, og styrket tillit til barnevernpedagogen kan føre til at bruker får mer tiltro til de tiltak som blir vedtatt. En slik tillitserklæring mellom barnevernpedagog og bruker kan være med på å forsterke en utviklingsfremmende prosess hos bruker. Dette fordi muligheten for bruker til å være aktivt involvert i sin egen sak og følelsen av å på et visst plan ha kontroll over situasjonen, etter min oppfatning er viktig for brukers tro på at situasjonen kan løses med samarbeid. I et samarbeid vil bruker kunne føle ivaretagelse og at han blir respektert for den personen han er (Bunkholdt og Sandbæk, 2002).

Det er med denne tankegangen jeg mener man kan betrakte brukers innsynsrett gjennom et omsorgsetisk perspektiv. Omsorgsetikkens kjerne går ut på at vi som mennesker er avhengige av hverandre, og den fokuserer på hvordan mennesker er ulike. Hvert menneske er unikt, og i møter mellom mennesker ligger det noe uavhengig av kunnskap til grunn for hvorfor vi hjelper hverandre (Henriksen og Vetlesen, 2001). Jeg tenker at brukers rett til *dokumentinnsyn*, sett ut fra et omsorgsetisk perspektiv, kan være et automatisk handlingsvalg for en barnevernpedagog. Og med det mener jeg at en barnevernpedagog kan anse det som en selvfølge at bruker får innblikk i dokumentene. Dokumentene inneholder sensitiv informasjon om brukers privatliv, og ved å la bruker være en aktiv del i dokumentarbeidet, er sannsynligheten større for at bruker vil føle at han har makt over egen person, og ikke opplever undertrykkelse av sin integritet (Banks, 2001).

Barnvernets verdihierarki er et verdihierarki som skal være til styrke for bruker og hans positive utviklingsprosess. *Barnets beste* er en grunnleggende etisk verdi som viser seg utviklingsfremmende for bruker med at det i enhver barnevernssak er viktig å holde fokus på hvilke tiltak som bør settes i verk for at barn og ungdom kan leve i trygghet og oppnå en god livskvalitet. *Spesiell omsorg* er en viktig verdi i barnevernets verdihierarki på den måten at verdiens hovedfokus ligger på barn og unges behov for omsorg og støtte for å lære seg hvordan de kan integreres i samfunnet som de individene de har muligheten til å bli.

Dokumentinnsyn som en del av verdihierarkiet, er viktig for brukers positive utvikling, med

den begrunnelsen at brukers innsyn i egen sak vil mest sannsynlig gi ham en følelse av kontroll over egen situasjon, og med det økt tillit til barnevernpedagogen. I tillegg vil bruker inneha en viss maktposisjon over egen person, og dette medfører ofte et ønske om positiv utvikling.

Disse tre etiske verdiene i barnevernets verdihierarki er etter min mening ikke de eneste, men jeg tolker de som de verdiene som rangerer høyest når det gjelder brukers utviklingsfremmende prosess i en barnevernssak.

6.0 Avslutning.

Min oppgave er en ren litteraturstudie. Undersøkellesprosessen har gått ut på å analysere tre hovedkilder innen barnevernfaglig litteratur for å finne fram til de mest grunnleggende etiske verdiene i en barnevernpedagogs arbeid og hvordan disse er viktige for en utviklingsfremmende prosess for bruker. Jeg har tatt i bruk data fra både primær- og sekundærlitteratur, og på den måten forsøkt å belyse problemstillingens temaområde basert på relevant og pålitelig data.

Jeg har valgt min problemstilling ut fra personlig interesse for yrkesetikk i barnevernet, og mener det er viktig med refleksjonskompetanse for å kunne være bevisst sine etiske valg i en barnevernpedagogisk yrkeshverdag. Etikk er nemlig refleksjon rundt handling og søker med det å finne fram til begrunnelser for hvordan handlinger kan være riktige eller gale. I min analyse av barnvern­faglig litteratur, har jeg kommet frem til at en barnevern­pedagog arbeider ut fra en eklektisk modell. Dette har jeg kommet fram til på grunn av verdienes fleksibilitet i barnvernsituasjoner, enten vurdert som regler, mål eller relasjonelle forhold gjennom en pliktetisk, konsekvensetisk eller omsorgsetisk tankegang. Situasjoner som kan virke tilsynelatende like, vil i en barnevernsammenheng være unike. Situasjonene involverer forskjellige brukere med hver sine behov, og det er ikke alltid at det samme etiske perspektivet er det rette for alle brukere i det som ser ut til å være like situasjoner.

På grunn av brukernes unike livssituasjoner er det viktig å være bevisst på barnvernets grunnleggende verdier om *åpenhet* i brukers sak, *respekt* for det enkelte individ og kravet til barnevern­pedagogen om *objektivitet* i brukers saksdokumenter. På samme måte er det viktig å være bevisst på barnevernets verdihierarki; *barnets beste*, *spesiell omsorg* og *dokumentinnsyn*.

Verdihierarkiet skal støtte opp om bruker, og styrke hans livskvalitet. De grunnleggende verdiene er viktige for at bruker og barnevern­pedagog skal kunne etablere en tillitsfull relasjon, og at bruker fremdeles skal ha makt over egen person og sine interesser. Et

viktig fundament i verdihierarkiet, er hvordan verdiene bygger opp brukers positive utvikling ved at de veileder barnevernpedagogen til å fokusere på hvordan bruker skal få en forbedret mulighet til å bli et selvstendig individ med god selvtillit. Det betyr at verdiene skal være utgangspunkt for at bruker lever under trygge vilkår, og at han får kontinuitet i omsorgen. Det er med dette et velkjent fenomen at om barn og voksne har en trygg livssituasjon, så vil det mest sannsynlig øke deres mulighet for en sunn utvikling og forsterke deres selvbilde og følelse av å være av betydning for sine nærmeste.

Når dette er sagt, kan det virke enkelt å sørge for barnets beste og dets rett til spesiell omsorg, men det vil alltid være situasjoner hvor verdiene kan bli vanskelige å etterfølge uten at noen av de involvertes personlige verdier blir ekskludert. En barnevernpedagog bør ha kompetanse på område om hvordan verdiene er utviklingsfremmende for bruker, og hun bør ha kunnskap om hvordan verdiene i noen tilfeller ikke kan strekke til som positive for alle, og da spesielt overfor foreldrene. Det er nettopp på grunn av denne ambivalensen det er nødvendig for en barnevernpedagog å være klar over hvilke etiske verdier som er grunnleggende i hennes yrkeshverdag; nemlig verdiene som fokuserer på barnet.

Litteraturliste.

Aadland, Einar. (2001) *Etikk for helse- og sosialarbeidarar*. Oslo, Det norske samlaget.

Andenæs, Kristian. Molven, Olav. Rasmussen, Ørnulf. Sandberg, Kirsten. Warberg, Lasse. (2003) *Sosialrett*. Oslo, Universitetsforlaget.

Askeland, Gurid Aga og Molven, Olav. (2001) *Dokument i klientarbeid. Journaler, sosialrapporter og saksframstilling i sosialt arbeid*. Oslo, Gyldendal Norsk Forlag AS.

Banks, Sarah. (2001) *Ethics and Values in Social Work*. New York, Palgrave.

Bunkholdt, Vigdis og Sandbæk, Mona. (2002) *Praktisk barnevernsarbeid*. Oslo, Gyldendal Norsk Forlag AS.

Bunkholdt, Vigdis. (2000) *Utviklingspsykologi*. Universitetsforlaget.

Eide, Solveig Botnen og Skarstad, Berit. (2005) *Etikk – utfordring til ettertanke i sosialt arbeid*. Oslo, Gyldendal Norsk Forlag AS.

Halvorsen, Knut. (2004) *Forskningsmetode for helse- og sosialfag – en innføring i samfunnsvitenskapelig metode*. Oslo, Cappelen Forlag AS.

Henriksen, Jan-Olav og Vetlesen, Arne Johan. (2001) *Nærhet og distanse. Grunnlag, verdier og etiske teorier i arbeid med mennesker*. Oslo, Gyldendal Norsk Forlag AS.

Jacobsen, Dag Ingvar. (2002) *Hvordan gjennomføre undersøkelser? Innføring i samfunnsvitenskapelig metode*. Høyskoleforlaget.

Killén, Kari. (2004) *Sveket. Omsorgssvikt er alles ansvar*. Kommuneforlaget AS.

Lingås, Lars Gunnar. (2000) *Etikk og verdivalg i helse- og sosialfag*. Oslo, Gyldendal Norsk Forlag AS.

Lingås, Lars Gunnar. (1994) *Til det beste for barnet? Yrkesetikk i arbeid med barn og unge*. Kommuneforlaget.

Schiefloe, Per Morten. (2003) *Mennesker og samfunn. Innføring i sosiologisk forståelse*. Bergen, Fagbokforlaget Vigmostad & Bjørke AS.

Svare, Helge. (1997) *I Sokrates' fotspor. Filosofi- og vitenskapshistorie*. Oslo, Pax Forlag AS.

Thomson, Anne. (1999) *Critical Reasoning in Ethics. A Practical Introduction*. London, Routledge.

Lover, retningslinjer og konvensjoner.

FNs konvensjon om barnets rettigheter. Rev. oversettelse 2003.

Lov om barneverntjenester. 17 juli. Nr. 100. 1992.

Lov om behandlingsmåten i forvaltningssaker. 10. februar. 1967.

Saksbehandling i barneverntjenesten. Retningslinjer. Rev. 2002. Det Kongelige Barne- og Familiedepartement.

Yrkesetiske grunnlagsdokument for barnevernpedagoger, sosionomer og vernepleiere. Rev. 2002.